

Gorban G.A.

Prolongovanost consequences as an integral characteristic of the decision process

The article presents the results of a study analyzing the effects of the features management decisions, their role in predicting vital social system, and also shows the need for a system and predicting the effects of the combination of their reconstruction at the design stage of the administrative decision.

Sources - 9.

Key words: *aftermath, the decision process, management decision, prediction, reconstruction.*

Горбань Галина Олександрівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри практичної психології Запорізького національного університету, м. Запоріжжя

УДК 159.9

Гошовська Д.Т., Гошовський Я.О.

СИНЕРГЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ДЕПРИВОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкрито психологічні аспекти ревіталізації особистості, яка перебуває у режимі різновидової депривації. В контексті синергетичного підходу проаналізовано основні ревіталізаційні положення, на яких повинні базуватися процеси відновлення депривованої особистості. Джерел – 10.

Ключові слова: *особистість, депривація, синергетика, соціорекреація, ревіталізація.*

Постановка проблеми. Проблема ревіталізації набуває окремої загостреної актуальності насамперед з огляду на виснаження екзистенційних психоенергетичних ресурсів у значної кількості людей, спричинене глобальними трансформаційними процесами у базальних векторах життєіснування. Численні екологічні, політичні, економічні та інші загрози призводять до спалахів соціетальних психопатологій, що проявляються насамперед на рівні анти- й асоціальної девіантної поведінки як реакції на такий біфуркаційний і розладнаний історичний хронотоп. У складних потугах і спробах витримати наслідки «зламу тисячоліть» цивілізована людина іноді опускається до найпримітивніших способів і засобів вирішення суперечностей. Зокрема, в нашій українській спільноті, zagrożеній військовою агресією геополітичного сусіда та іншими викликами і похідними цієї гібридної інвазії, ісотно зроста парадигма хаосу, тривоги, депресії та всіх супутніх амортизаційних психостанів. Вони проявляються розгубленістю, розпачем, розчаруванням та іншими деструктивними поведінково-емоційними модальностями і набувають ознак особистісної амбівалентності, а в кризових помежових ситуаціях концентруються навіть у дихотомії як болісній розщепленості, що сигналізує про часткову втрату сенсу буття. Крім визначальної воєнної складової (смерть, біженці, заручники, полонені) окремого статусу важливих детермінант набувають і інші реалії нашого часу: бідність, безробіття, вимушені міграції тощо. Навіть семантика поняття «діти війни» у нашому суспільстві набуває значно ширшого трактування і розуміння, адже у гнітючих умовах перманентної соціальної фрустрації особливої гостроти набуває потреба соціально-психологічного захисту скривджених людей, задіяння на державному рівні потужної та продуктивної системи їхньої ревіталізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що ревіталізація як поліфонічний термін активно використовується в різних сферах людського знання, здебільшого у медицині, техніці, урбаністиці, біології, косметології, мовознавстві, економіці, культурі та ін. [1; 2; 3]. Функціональне поле цієї дефініції теж розлоге і багатогранне: якщо в медицині – це омолодження старіючого організму за допомогою органопрепаратів або інших засобів регенеративної біомедицини (наприклад, за допомогою засобів, отриманих із стовбурових клітин організму), то в техніці – це застосування ревіталізантів з метою збільшення ресурсу безрозбірного ремонту й відновлення машин і механізмів, в урбаністиці – це відновлення міського доквілля, завдяки чому воно стає придатнішим і комфортнішим для проживання, а в мовознавстві – це відродження мови (наприклад, у випадку лінгвоциду щодо її автохтонних носіїв). Базовою сутнісною ознакою ревіталізації є стимулювання процесів відтворення, відновлення та поживлення функцій певного утворення, зумовлених амортизацією часом і умовами (наприклад, омолодження тіла людини як біосоціального організму, «зношеного» віком, хворобами та іншими патогенними чинниками). Ми запроваджуємо поняття «ревіталізація» у функціональне тло психологічної роботи

з депривованими особами [2], неповносправними дітьми з особливими потребами [1; 3] та іншими категоріями людей широкої «групи ризику».

Мета статті – здійснити в контексті синергетичного підходу аналіз основних ревіталізаційних положень, на яких повинні базуватися процеси відновлення депривованої особистості.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Вважаємо, що ревіталізація може відбутися за умови діалогу в найширшому розумінні цього поняття: від інтроспективного самодіалогу депривованої особистості з власним Я до її полілогу з абсорбуючим довкіллям. Тільки у межах плідного й зацікавленого діалогу кожен із його учасників отримує можливість подолати однобічність свого підходу до вирішення актуальних завдань, усвідомлює обмеженість свого розуміння ситуації, завдяки чому спільна діяльність набуває власне ревіталізаційної спрямованості. До речі, якраз такий діалог є внутрішньо притаманним генетично-психологічному підходові, зокрема розвивальному навчання як основній формі організації навчальної активності людини у напрямку досягнення «саморуху» [5].

Філософсько-методологічні виміри ревіталізації (як і ресоціалізації у варіанті повної соціалізації) ми відшукуємо у широкому спектрі наукових поглядів, зокрема в екзистенційній філософії тотальності, насамперед у її принципах тоталогії як концепції оновлення та саморозвитку особистості. Теоретико-емпіричне значення тоталогії зумовлене методологією оновлення, яка обґрунтовує саморозвиток, самоорганізацію, трансформації тощо у соціально-психологічних та особистісних процесах динамічного світу людини, цілісність/розщепленість і конфліктність (самоконфліктність) якого набувають дедалі вираженішого характеру. Тоталогічна методологія дозволяє долати обмеженість принципів елементаризму і редукціонізму, а ключова категорія «тотальність» розуміється як розгорнута в самій собі єдність, що зберігає себе [8].

У річизі генетично-психологічного аналізу людського буття С. Максименко стверджує про «інтегральне (або скажімо краще: синергетичне, в якому одна складова підкріплює іншу) бачення світу» [5, 5].

Осмилення фундаментальних соціокультурних процесів дало підстави Р. Кісю стверджувати, що «розкриті синергетикою *процеси самоорганізації* відбуваються і в «позасуспільних» (неживих, фізичних) системах; ба, навіть на рівні Метагалактики; а, по-друге, самоорганізація (структурування, «упорядкування», аж до випрацювання гранично чітких ієрархізованих поведінкових матриць) властива також і тим субкультурам суспільства та його контркультурним утворенням, котрі у ширших соціокультурних контекстах сприймаються як девіантні і деструктивні щодо цих ширших структур, чи навіть фактори суспільної дезорганізації та аномії» [4, 15]. Вчений наголошує, що навіть такі субкультури (контркультури), як злочинці, наркомани, повії, панки, рокери, скінхеди є зазвичай добре самоорганізованими спільнотами з поведінковими еталонами, конвенціями, ритуалами, соціолектом тощо [4].

Синергетика як постнекласичний міждисциплінарний напрям досліджень процесів самоорганізації в системах найрізноманітнішого походження (природні і штучні, фізичні і біологічні, екологічні і соціальні, індивідуальні і групові та ін.) дозволяє різнобічно обґрунтувати проблему ревіталізації депривованих людей, адже вона передбачає моделювання процесів самоорганізації та комунікації з використанням принципу зворотного зв'язку, своєрідної кругової причинності, базованої на принципах саморегульованості й самопідсилення [6; 9]. Трансдисциплінарний характер синергетики зводиться до спроби подолання розриву між природними і гуманітарними науками, а нелінійність, нестабільність, нерівноважність середовища обираються основою самоорганізації в ньому складних систем. Водночас синергетика як синтез принципів (гносеологічних, історико-методологічних, епістеміологічних, компаративістичних та ін.) важлива насамперед для розуміння можливостей і особливостей синергетичного підходу до ревіталізаційної проблематики як до такого міждисциплінарного явища, у фокусі якого знаходиться еволюційна поведінка відкритих, далеких від рівноваги нелінійних систем, зокрема «депривованого світу», соціально-психологічного буття людини, яка зазнає різноманітних обмежень. Синергетичні детермінанти створюють у сукупності образ (патерн) нелінійних гармоній та світу, які необхідні в процесі саморозвитку, в якому порядок і хаос є сусідами, взаємопроникають і взаємотрансформуються один в одного.

Виходячи з цього, ми вважаємо, що феномен депривації як накопичення ірраціональних та раціональних ідей і практик може бути успішно видозміненим у напрямку нейтралізації негативів і обмежень особистісного розвитку якраз завдяки ревіталізаційним синергетичним зусиллям, зорієнтованим, наприклад, на гуманне культивування «відкритої школи» як потужної альтернативи інтернатним закритим закладам.

Інтерпретація використаного Н. Луманом у характеристиці закритих систем поняття «аутопоесис» [10] дозволяє нам трактувати ревіталізацію як феномен, що спроможний підтримувати свою автономію та єдність за допомогою власних функціональних операцій. Відомо, що аутопоесис перекладається українською мовою приблизно як «самопродукування» і, беручи початок у теоретичній біології, має широке застосування у філософії, психології та соціології [5; 6; 7; 8; 9]. Важливого значення набуває та особливість, що аутопоесисна система спроможна відтворювати всі елементи, з яких вона складається, якраз за допомогою організованих певним чином цих самих елементів, і до того ж вона виокремлює себе з навколишнього середовища, стаючи закритою для нього. Таке положення вкрай корисне для нашого розуміння процесів ревіталізації депривованої особистості в закритих закладах, адже пояснення дійсності крізь призму режиму аутопоесису дозволяє психореабілітаційному потенціалу ревіталізаційних засобів бути певною мірою самодостатнім і автономним, тобто досить незалежним від детермінуючого тиску мікро- і макроклімату установ закритого типу.

Іншим не менш значущим аспектом виступає те, що евристична модель аутопоесису, застосована до аналізу суспільних систем, набуває ознак самореференції, тобто соціальні системи конституують себе самореферентно, оскільки все, що функціонує як елемент системи, є продуктом самої цієї системи. Проте слід наголосити, що маються на увазі не матеріально-предметні рівні, а лише осмислені комунікативні акти. На думку Н. Лумана, «соціальну систему утворюють значимі комунікації – лише комунікації, і всі без винятку комунікації» [10, 18]. Неперервний ланцюг аутопоесису передбачає, що кожний комунікативний акт відбувається на основі попередньої комунікації (ретроспективний вектор) та орієнтований на майбутню комунікацію (перспективний вектор), тобто спілкування відтворюється тільки через спілкування. На врахуванні таких основних позицій базуються наші дослідження виключно важливої ролі соціально-перцептивного (медіально-рефлексійного) підходу до ресоціалізації (і ширше – ревіталізації) депривованої особистості [1; 2; 3].

Ревіталізацію ми розглядаємо як еволюційний системний процес, як спрямований і тривалий у часі процес виникнення нових структур у результаті самоорганізації їхніх елементів. Базовим, визначальним пунктом для виникнення поступально-еволюційних змін, тобто успішної ревіталізації депривованої особистості, є наявність відкритої рецептивної розвивально-гуманістичної системи, адже закрита авторитарна система (а якраз такою здебільшого є мережа навчально-виховних закладів закритого типу – дитячі будинки, школи-інтернати, пенітенціарні установи) спроможна змінюватися лише в напрямку посилення в ній дихотомії, хаосу, безладу, дезорганізації та збільшення загальної ентропії. Отож тільки у відкритій людиноцентричній і прогуманній системі, де відбувається різнобічна взаємодія з довкіллям шляхом енергетично-інформаційного обміну і взаємозбагачення завдяки спеціально створеним умовам, можливе виникнення певного усталеного порядку.

Підтвердження сказаному знаходимо у філософських поглядах на самоорганізацію систем І. Пригожина й І. Стенгерса, де культивується ключове положення про «порядок через флуктуації» та відзначається, що у відкритій нерівномірній системі поступово розхитується попередній порядок і постає нова структура або порядок завдяки випадковим чи спрямованим відхиленням (флуктуативним коливанням) [7].

Ми культивуємо підходи, згідно з якими ревіталізація як соціальна реадaptaція повинна відбутися насамперед на діяльнісно-комунікативному рівні особистісного самоусвідомлення, у вигляді своєрідного «перекодування» у нові соціально-психологічні реалії, умови і норми. Адже на шляху розвитку людини до набуття нової зрілішої ідентичності неминучим етапом є явна чи латентна психосоціальна криза. Криза ідентичності може проявитись також у певних груп людей, стаючи чимось подібним до «другого народження». Тому більшості депривованих осіб упродовж ревіталізації доводиться переживати як маргінальні, помежові стани, так і своєрідне «друге народження» завдяки адаптуванню до нового життєвого середовища. На наш погляд, це особливо актуально насамперед тому, що криза ідентичності охоплює найрізноманітніші складові соціо-психоструктури депривованої особистості (вікову, гендерну, сімейну, громадянську та ін.). Отож основним завданням ревіталізації є правильно організована психологічна допомога, спроможна полегшити складності соціокультурної адаптації та здійснити поступову інтеграцію маргінальної особи в акцептуюче суспільство. Така психореабілітаційна допомога повинна бути спрямована на активізацію внутрішніх ресурсів, оволодіння ефективними способами самопомоги, подолання кризових життєвих ситуацій, а також тенденцій споживацтва, завченої безпорадності, соціального інфантілізму і симптомів фрустрації та апатії.

Ревіталізація як інтеграція/реінтеграція депривованої особистості актуалізована насамперед тим, що дослідження підтверджують найсприятливіший перебіг розвитку для дитини в сім'ї, і, навпаки, чим довше вона знаходиться в інтернаті, тим більше втрачає шанс вирватися коліс із цієї закритої системи в звичайне життя. Оскільки екзистенційне й освітнє довкілля здебільшого налаштовані до депривованої дитини (особливо ж із проблемами розвитку) або нейтрально-байдуже, або агресивно, то відбувається своєрідне жорстке «відбракування» найслабших і спрямування їх в інтернатні заклади для сурогатного виховання [1]. Нагальність проблеми реінтеграції таких дітей зумовлена майже повною відсутністю соціально і психічно дружніх для знедоленої дитини середовищ, через яку спеціальна психологія, дефектологія і медицина в основному спрямовані на сегрегацію як диференційне розмежування дітей за ознакою неповносправності й розміщення їх у спеціальних навчально-виховних закладах. Розповсюдження руйнівної соціально-психологічної практики – діагностика неповносправності без подальшої корекції, стає головною причиною дезінтеграції особистості й екстенсивності ревіталізаційної системи. Спроби механічного пристосування депривованої дитини до абстрактно позитивного освітньо-виховного інтернатного середовища дуже часто є для неї травматичними, тому науково організована кваліфікована реінтеграція повинна призвести до покращання стану справ.

У традиціях існуючої освітньої системи допомога депривованим дітям зосереджена в основному на певних локальних зусиллях щодо їхнього закладового пристосування (включення в мікроклімат установи, ознайомлення з режимом життєіснування, налагодження міжособистісної комунікації тощо), тоді як повноцінна робота з оптимізації розвитку повинна змістити наголос на реінтеграцію в нове недепривуюче довкілля. Реінтеграцію депривованої особистості не слід розглядати як її лише просте включення, соціальну імплантацію в нове сприятливіше середовище. Ми вважаємо, що реінтеграція є складним процесом побудови послідовного ланцюжка адекватних комунікативно-пізнавальних середовищ, кожне з яких сприяло б розширенню можливостей депривованої дитини до переходу на наступний рівень особистісної самоактуалізації як своєрідного вивільнення з умов обмежень і позбавлень повноцінного розвитку. Це повернення дитини через набуття нею внутрішньої узгодженості на шлях пізнання власної цілісності, повносправності, потребності та соціальної інтегрованості. По суті, якраз у ньому можна зауважити конкретне «ревіталізаційне зміщення» до позитиву. Депривована особистість під впливом професійних психологічних засобів і зусиль повинна здійснити реконструкцію минулого життєвого досвіду і через реструктуризацію свідомості досягнути нових параметрів ревіталізації. Проблему потрібно розглядати з урахуванням рекреації як міждисциплінарної галузі знань, згідно з якою процес рекреації передбачає досягнення людиною як соціально-економічного, так і психофізіологічного ефекту завдяки розгортанню її рекреаційної діяльності в певним чином організованому просторі й часі. Важлива роль відводиться набуттю суб'єктивного почуття вдовolenня, піднесення та примноження фізичного і психічного здоров'я рекреанта для реінтеграції в недепривуючий соціум.

Загалом, поміж різних ментальних і соціокультурних підходів до феноменології депривованої людини зауважується одна споріднена тенденція, що окреслюється як система ревіталізаційних тактик і стратегій, методів і засобів, яка використовується державними і приватними інституціями з метою відновлення в особистості соціально-психологічних рис, необхідних для нормального життєіснування в соціумі. Для депривованої людини мережа соціальних відносин є тим середовищем, в якому вона реалізує свої потреби і набуває головних екзистенційно-неповторних рис, що відрізняють її від інших людей. Однак у нашому тематичному аспекті соціально-психологічна реабілітація (наприклад, дітей з обмеженими можливостями) бачиться насамперед крізь призму реадаптації як складного і вкрай важливого ідентифікаційного й адаптаційного процесу, що має за мету повернення індивіда в лоно недепривуючого довкілля [1; 2; 3].

Висновки. Депривована особистість, виступаючи об'єктом численних психологічних досліджень найчастіше тлумачиться як феномен зі складноструктурованою ієрархією, розімкнута й багатовимірна система, що знаходиться в діалектичному континуумі з усіма базальними пластами реальності. Існує широка взаємопроникна залежність між становленням депривованої особистості, яка має багатокomпонентну парадигматику з найрізноманітнішими особливостями типологічних збігів-розбіжностей, та вирішенням психологічних аспектів проблеми «людина – депривуюче довкілля». Депривація як усвідомлене чи неусвідомлене незадоволення особистості рівнем забезпечення базових екзистенційних потреб є потужним гальмівним чинником, що ускладнює, сповільнює і/або спотворює її онто- й соціогенез. Режим психічних обмежень (відсутність сімейної опіки, брак любові, соціального контакту, комунікативно-тактильної стимуляції, родинного виховання тощо) призводить до серйозних психосоціальних порушень у розвитку депривованих

дітей. Дослідження феномена депривації дають змогу констатувати, що особливо негативну роль відіграють інституціоналізм/шпиталізм як результат закладового (несімейного) виховання, який проявляється у несформованості в дітей почуттів афіліації, неможливості засвоєння правильних сімейно-статевих і статусно-рольових ідентифікаційних моделей та нестача перцептивної стимуляції як комунікативне блокування процесу отримання різноманітних даних у вигляді патернів значущої сенсорної та соціальної інформації. Депривація посилює різнобічне пригнічення суб'єктності, внутрішньої активності, гальмує особистісну автономність. Вона спричиняє неадекватний модус свідомості, негативно позначається на самосвідомості, породжує відхилення у формуванні самооцінки, шкодить психічному здоров'ю, служить причиною розладів і дисгармоній у процесі особистісного становлення. Нагромадження різноманітних видів депривації (соціальна, сімейна, сенсорна, материнська, комунікативна, афективна, сексуальна, організмична, культурологічна, матеріальна та ін.) призводить до нівелювання індивідуальної психоструктури особистості. Несформованість ключових життєвих орієнтирів, аксіологічна дихотомія, страждання через утрату (ненабуття) сенсу життя, почуття знехтуваності, самотності і занедбаності породжують своєрідний екзистенційний вакуум, який обмежує особистісний потенціал депривованої людини. Депривація призводить до амбівалентності й розщеплення, тому одним із домінуючих станів можна назвати маргінальність як межове перебування в когнітивному дисонансі, на зламі двох або кількох культурних (субкультурних) систем. Це породжує кризу ідентичності й ускладнює набуття статевої, соціально-статусної ролей і пояснюється хронічною фрустрованістю різного виду потреб, браком саморефлексії, тривалою залежністю від інших, несформованістю власних засобів досягнення депривованими людьми бажаного, тобто пригніченням «екзистенційного самоствердження» як наслідку «завченої беспорядності».

Недостатня ефективність існуючої парадигми ревіталізації депривованих осіб зумовлена насамперед відсутністю системного підходу до розуміння різновекторності цих процесів, недостатній професійний супровід та матеріальне забезпечення, консервативність застосовуваних теоретико-методологічних засад і реальних психолого-педагогічних практик. Синергетичний підхід вселяє надію, що якраз такі нерівноважності постануть необхідною умовою появи нової організації, нового порядку й нових систем, тобто виступлять запорукою імпульсу і стимулу для багатоманітної генези та ревіталізації.

Література

1. Гошовська Д. Соціально-психологічна ревіталізація депривованих і неповносправних дітей в освітніх закладах інтернатного типу / Дарія Гошовська / Ревіталізація дітей з особливими потребами: монографія / За заг. ред. проф. Гошовського Я.О. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. – С.77-104.
2. Гошовський Я. Ревіталізація психогенези депривованої особистості / Ярослав Гошовський // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2014. – № 2 (34). – С. 101-108.
3. Ревіталізація дітей з особливими потребами: монографія / За заг. ред. проф. Гошовського Я.О. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. – 360 с.
4. Кісь Р. Шкіц до інтегральної етнокulturології (нефункціональне бачення культури) / Роман Кісь // Культурологічні бесіди. Бесіда 16. – Дрогобич : Коло, 2005. – 123 с.
5. Максименко С.Д. Людина, котра заглянула в науку ХХІ сторіччя / С. Д. Максименко // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – №3–4. – С.3–15.
6. Парадигмальні зміни основ загальної психології у синергетичному контексті; колективна монографія / [Чеп М.-Л.А., Маценко В.Ф., Маценко Ж.М. та ін.]; за редакцією Чепи М.-Л.А. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. - 220 с.
7. Пригожин И. Порядок из беспорядка / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : Смысл, 1983. – 350 с.
8. Totallogy. Постнекласичні дослідження. – К.: ЦГО НАНУ, 1995. – 340 с.
9. Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: учение о взаимодействии / Г. Хакен. – М.-Ижевск: ИКИ, 2003. – 320 с.
10. Luhman N. The Unity of thr Legal System / N.Luhman // Teubner G. (ed.) Autopoietic Law: A New Approach to Law and Society.– Berlin, 1988.– 420 p.

References

1. Hoshovska D. Sozialno-psychologitchna revitilisazija deprirovanych i nepovnospravnyh ditej v osvitchnih zakladach internatnoho typu / Darija Hoshovska / Revitilisazija ditej z osoblyvymy potrebamy: monografija / Za zah. red. prof. Hoshovskoho Ja. O. – Luck: PP Ivanjuk V. P., 2013. – S.77-104.
2. Hoshovskij Ja. Revitalizacija psychogenezy deprirovanojii osobystosti / Jaroslav Hoshovskij // Teoretychni i prykladni problemy psychologii: zb. nauk. prac Shidnoukrajinskogo nacionalnogo universytetu imeni Volodymyra Dala. – Luhansk : Vyd-vo «Noulidz», 2014. – № 2 (34). – S. 101-108.
3. Revitilisazija ditej z osoblyvymy potrebamy: monografija / Za zah. red. prof. Hoshovskoho Ja. O. – Luck: PP Ivanjuk V. P., 2013. – 360 s.
4. Kis R. Shkic do integralnoji etnokulturologiji (nefunkcionalne bachennja kultury) / Roman Kis // Kulturologichni besidy. Besida 16. – Drohobych : Kolo, 2005. - 123 s.
5. Maksymenko S. D. Ludyna, kotra zahljanula v nauku XXI storichchja / S. D. Maksymenko // Filozofska i sociologichna dumka. – 1995. – № 3–4. – S. 3–15.
6. Paradymalni zminy osnov zagalnoji psychologii u synergetychnomu konteksti: kolektyvna monografija / [Chepa M.-L.A., Macenko V.F., Macenko Z.M. ta in.] za redakcijeju Chepy M.-L.A. – Kirovograd: Imeks-LTD, 2013. - 220 s.
7. Pryhozyn I. Porjadok iz bezporjadka / I. Pryhozyn, I. Stengers. – M. : Smysl, 1983. – 350 s.
8. Totallogy. Postneklasychni doslidzennja. – K.: CGO NANU, 1995. – 340 c.
9. Haken G. Tajny prirody. Sinergetika: uchenije o vzaimodejstvii / G. Haken. – M.-Izevsk: IKI, 2003. – 320 s.
10. Luhman N. The Unity of thr Legal System / N.Luhman // Teubner G. (ed.) Autopoietic Law: A New Approach to Law and Society.– Berlin, 1988.– 420 p.

Гошовская Д.Т., Гошовский Я.А.

Синергетические аспекты ревитализации депривированной личности

В статье раскрыты психологические аспекты ревитализации личности, пребывающей в режиме депривации. В контексте синергетического подхода проанализированы основные ревитализационные положения, на которых должны базироваться процессы возобновления депривированной личности. Источников - 10.

Ключевые слова: личность, депривация, синергетика, социорекреация, ревитализация.

Hoshovska D.T., Hoshovskiy Ya.O.

Sinergistical aspects of revitalisation of deprived personality

The psychological aspects of revitalisation personality which is in the mode of deprivation, exposed in the article. Substantive revitalisation provisions which the processes of proceeding in deprived personality must be based on are analysed in the context of sinergistical approach. Sources - 10.

Key words: personality, deprivation, synergetics, socialrecreation, revitalisation.

Гошовська Дарія Тарасівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк.

Гошовський Ярослав Олександрович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк.

УДК 159.9

Гришук Д.Г.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИРОДИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ

У статті аналізуються методи філософського пізнання процесу громадянської соціалізації. Саме такий спосіб уніфікує різноманітні види знань про цей процес та служить базисом для будівництва теоретичного конструкту поняття громадянської соціалізації як предмета його пізнання.

Ключові слова: громадянська соціалізація, соціалізація, громадянськість, методологія, метафізика, діалектика, Людина-Громадянин.